

การวิเคราะห์วรรณกรรมลายลักษณ์ เรื่อง ท้าวชมพูฉบับภาคใต้

AN ANALYSIS OF THE BUDDHIST LITERARY WORK ENTITLED 'THAW JAMBU' SOUTHERN VERSION

พระมหานบ สหายบุญโญ^{1*} พระมหาสุขสันต์ สุขาวฑฒโน² พระราชปริยัติมุนี²
สมิทธิพล เนตรนิมิตร³

*Phramaha Khanob Sahayapañño^{1*}, Phramaha Sookson Sukhawattano²,
Phra Rajapariyattimuni², Samitthiphol Netrnimitta³*

¹สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Buddhist Studies Programe, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

²คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

²Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

³บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³Graduate, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*Corresponding author, e-mail: pm.khanobb@gmail.com

Received: May 7, 2018; Revised: July 17, 2018; Accepted: July 31, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาการของวรรณกรรมลายลักษณ์ภาคใต้เรื่องท้าวชมพู 2) เพื่อวิเคราะห์วรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพูฉบับภาคใต้ 3) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพูฉบับภาคใต้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์

การวิจัยพบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมพระพุทธศาสนาประเภทหนังสือชุดเขียนด้วยตัวอักษรไทยแบบโบราณสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 2) ซึ่งเรียกว่าอักษรไทยย่อ วรรณกรรมเรื่องนี้มีพัฒนาการมาจากพระสูตรเรื่อง ชมพูปติสูตร หรือชมพูปติสูตร พระสูตรนี้เผยแพร่เข้าสู่ประเทศไทยโดยพระภิกษุชาวทิเบต และจากประเทศไทยได้เผยแพร่เข้าไปยังประเทศศรีลังกาในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศประมาณปี พ.ศ. 2298-2299 และหลังจากนั้นได้กระจายไปทั่วทุกภาคของประเทศไทย วรรณกรรมเรื่องนี้เขียนด้วยคำประพันธ์ชนิดต่างๆ เช่น กาพย์ยานี กาพย์ฉับ และกาพย์สุรางคนางค์ ซึ่งเป็นที่นิยมในภาคใต้ ด้านหลักธรรม ผู้แต่งได้นำหลักธรรม เช่น อกุศลมูล ไตรลักษณ์ และโลกุตระธรรม เสนอผ่านทางพฤติกรรมของตัวละครเอกคือท้าวชมพู ถึงแม้ว่าวรรณกรรมนี้จะไม่ได้อธิบายหลักธรรมดังกล่าวโดยตรง แต่ผู้อ่านก็สามารถเข้าใจหลักธรรมนั้นได้ นอกจากนี้วรรณกรรมเรื่องนี้ยังแทรกคติความเชื่อด้านต่างๆ เช่น คติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา คติความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ตลอดจนถึงสภาพสังคมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นอีกด้วย

คำสำคัญ: วรรณกรรมลายลักษณ์ ท้าวชมพู ภาคใต้

Abstract

This dissertation entitled ‘An Analysis of the Buddhist Literary Works Entitled ‘Jambupati’ Southern Thailand Version’ has three objectives: 1) to study the history and development of the southern literary work entitled *Jambupati*, 2) to analyze the southern literary work entitled *Jambupati*, and 3) to analyze Dharma doctrines as appeared in the southern literary work entitled “*Jambupati*.” This is a Qualitative research done by Studying documentaries including in-depth interview. In the research, it was found that the literary work is regarded as another kind of the Buddhist literature called ‘But’ which is alphabetically written by Thai ancient scripts of early *Rattanakosindra* period (King Rama the second) wherein the name ‘Thai Yor’ was used. This literary work was originally developed from the Sutta called ‘Jambupatisutta’ or ‘Jambupatisut’. It is believed that it was brought into Thai by a Tibetan Buddhist monk and from there it was also brought into Sri Lanka in the reign of the king called “*Paramakosa*” approximately 2298-2299 B.E., and after that it spread across all the regions of Thailand. In this work, various Thai styles of composition, such as psalm of ‘Yānī, Chabang, Surānganānga etc. were used and this became popular in the southern region. As regards the Buddhist doctrines, the Unwholesome Roots of Action, Three Common Characteristics and Supramundane etc., were used while composing it through evil or protagonist character called ‘Jambupati’. The readers of this literary work can appreciate the essence of the story without having no direct explanation on those virtues. Besides this, many ideas on local beliefs, Buddhist doctrines, supernaturalism, for instance, were purposely and suitably added including social scenes in the early *Rattanakosindra* period.

Keywords: Literary Work, Thaw Jambu, Southern

บทนำ

สภาพภูมิศาสตร์และและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดกรอบความคิดของผู้คนในดินแดนนั้นๆ และสะท้อนออกมาทางวรรณกรรม ดังเช่นภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งมีภูมิประเทศเต็มไปด้วยที่ราบสูงและภูเขา มีที่ราบทะเล และพื้นที่ราบในหุบเขาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทำให้การตั้งถิ่นฐานของประชากรค่อนข้างเบาบาง มีพื้นที่เพาะปลูกไม่มากนัก แต่เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติ และมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ อีกทั้งเป็นดินแดนที่เป็นเส้นทางเดินเรือของชาวต่างประเทศในสมัยโบราณ [1] เมื่ออาณาจักรอยุธยาเข้ามามีอำนาจในหัวเมือง

ภาคใต้ อิทธิพลทางวัฒนธรรมอันหลากหลายก็แทรกซึมไปทั่ว โดยเฉพาะทางด้านเนื้อหาในวรรณกรรม ทั้งที่เป็นวรรณกรรมแบบมุขปาฐะ ได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก เพลงบอก บทโนรา นิทานพื้นบ้าน เป็นต้น และวรรณกรรมแบบลายลักษณ์อักษร เช่น ตำนานเมือง และตำนานพระธาตุนครศรีธรรมราช พระนิพนธ์ไสต เป็นต้น แต่หลักฐานที่ปรากฏอันเกี่ยวกับวรรณกรรมแบบลายลักษณ์ค่อนข้างมีน้อย เพราะส่วนใหญ่มักเสียหายไปเพราะสภาพดินฟ้าอากาศ ซึ่งทำให้กระดาษที่ใช้บันทึกชำรุดและเปื่อยง่าย นอกจากนี้ยังถูกทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์บ้าง ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า

วรรณกรรมแบบลายลักษณ์ส่วนใหญ่ของภาคใต้เกิดขึ้นในสมัยต้นรัตนโกสินทร์โดยเฉพาะในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ 2 ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นช่วงฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมในกรุงเทพฯ [1] วรรณกรรมลายลักษณ์ภาคใต้ไม่มีตัวหนังสือเป็นของตนเอง แต่นำอักษรแบบวรรณกรรมภาคกลางมาใช้ทั้งตัวอักษรไทยและตัวอักษรขอมไทย ส่วนรูปแบบอักษรวิจิตรมักจะไม่เป็นไปตามระบบหรือเป็นไปตามหลักไวยากรณ์ คือมักจะบันทึกไปตามเสียงพูดมุ่งการออกเสียงของคนภาคใต้เป็นประการสำคัญ [1] วรรณกรรมลายลักษณ์ เป็นวรรณกรรมที่บันทึกเรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการเล่าเรื่องทำนองเดียวกันกับวรรณกรรมมุขปาฐะ แต่วรรณกรรมลายลักษณ์ใช้ภาษาและหนังสือในการสื่อสารระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน ปัจจัยสำคัญที่ส่งให้วรรณกรรมลายลักษณ์แพร่หลาย คือ ชาวบ้านเรียนรู้การอ่านรวมทั้งมีอุปกรณ์บันทึก เอกสารที่ใช้ในการบันทึกในอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ จารึกโบราณ เช่น จารึกบนแผ่นศิลา แผ่นดินเหนียว แผ่นโลหะ รวมทั้งเอกสารตัวเขียน เริ่มตั้งแต่โบราณ สมุดไทยหรือสมุดข่อย และสมุดฝรั่ง [2] การจารึกหรือการบันทึกในสมุดไทยหรือสมุดข่อย มีขึ้นหลังจากที่ชาวบ้านรู้จักวิธีการทำกระดาษด้วยวัสดุในท้องถิ่น เช่น ชาวเหนือนิยมใช้เปลือกต้นสา จึงเรียกสมุดกระดาษ ชาวภาคใต้นิยมใช้เปลือกต้นข่อย จึงเรียกสมุดข่อยบ้าง เรียกหนังสือขุดบ้าง อีกทั้งยังใช้ใบลานและใบตาลเรียกรวมกันว่าหนังสือใบลาน [2]

วรรณกรรมสมุดข่อย คำในภาษาไทยถิ่นใต้เรียก “ขุด” เป็นคำๆ เดียวกันกับ “สมุด” ซึ่งหมายถึงกระดาษที่ใช้เขียนหนังสือ ด้วยเหตุที่หนังสือขุดทำด้วยเปลือกไม้ข่อย จึงเรียกว่า “สมุดข่อย” แบ่งออกเป็นสองชนิดตามสีของกระดาษ ถ้ากระดาษสีขาวเรียก “ขุดขาว” ถ้ากระดาษสีดำเรียก “ขุดดำ” อักษรที่ใช้บันทึกหนังสือขุดอาจจำแนกได้เป็น 3 แบบ คือ

อักษรขอมล้วน อักษรไทยปนอักษรขอม และอักษรไทยล้วน อักษรแต่ละแบบนี้ อาจใช้จำแนกเนื้อหาของวรรณกรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ อักษรขอมล้วนมักใช้จารึกวรรณกรรมที่สำคัญหรือศักดิ์สิทธิ์ เช่น เรื่องเกี่ยวกับธรรมะและเวทมนต์คาถา เป็นต้น ถ้าใช้อักษรขอมบันทึกถ้อยคำภาษาบาลีเรียกว่า “ขอมบาลี” และถ้าใช้อักษรขอมบันทึกถ้อยคำภาษาไทยเรียกว่า “ขอมไทย” ส่วนมากจะเป็นวรรณกรรมประเภท “ขุดดำ” วรรณกรรมที่บันทึกด้วยอักษรไทยปนอักษรขอม มักมีเนื้อหาเน้นด้านอักษรศาสตร์และการประพันธ์ชนิดต่างๆ เช่น เวทมนต์คาถา ตำรายาพื้นบ้าน นิทานชาดก เป็นต้น วรรณกรรมที่บันทึกด้วยอักษรชนิดนี้ มีทั้ง “ขุดดำ” และ “ขุดขาว” ส่วนวรรณกรรมที่บันทึกด้วยอักษรไทยล้วนๆ มักเป็นวรรณกรรมธรรมดาทั่วไป [3]

วรรณกรรมลายลักษณ์หนังสือขุด ที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนามีมากมายหลายเรื่อง เรื่องหนึ่งที่ชาวใต้รู้จักกันดี คือ เรื่อง “ท้าวชมพู” หรือ “พระยาชมพู” เป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงพุทธประวัติตอนหนึ่งมาดำเนินเรื่อง คือตอนที่พระพุทธเจ้าทรงเนรมิตพระวรกายเป็นพระธรรมราชาธิราช เพื่อปราบพญายักษ์ชมนพุตริย์แห่งเมืองปัญจาให้ละเลิกจากโลกะ โทสะ และโมหะ แล้วหันมายอมรับนับถือ จนกลายเป็นพระสาวกที่บรรลุประอรหันต์ในที่สุด [4] วรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับเนื้อเรื่องจากพระสูตรเรื่อง ชมนพุตริสูตร ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงตั้งข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับต้นฉบับหนังสือชมนพุตริสูตรที่พบในประเทศไทยว่า น่าจะเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นโดยการนำ วัตถุนิทานทางพุทธศาสนาหายาน มาแต่งเป็นอรรถกถาภาษาบาลีขึ้นในประเทศไทย ภายหลังหนังสือจามเทวีวงศ์และรัตนพิมพวงศ์ [5] วรรณกรรมเรื่องชมนพุตริสูตรนี้ คงเป็นที่รู้จักแพร่หลายตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศแล้ว ดังปรากฏหลักฐานในจดหมายเหตุ

ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ที่ราชทูตลังกานำพระสงฆ์ไทยไปให้การบรรพชาอุปสมบทตั้งศาสนวงศ์ในลังกาทวีป และราชทูตลังกามาส่งเมื่อ พ.ศ. 2289 ว่า ขณะที่คณะราชทูตลังกาพักอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา นั้น สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศโปรดฯ ให้นำไปชมพระอารามหลวง ราชทูตลังกาได้เห็นพระพุทธรูปทรงเครื่องในวัดพระศรีสรรเพชญ์ จึงเกิดความสงสัยและถามเจ้าพนักงานผู้นำไปว่า เหตุใดในเมืองไทยจึงสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องอย่างเทวรูป เพราะในลังกาไม่มีพระพุทธรูปเช่นนี้ เมื่อความทราบถึงพระกรรณของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พระองค์จึงทรงมีรับสั่งให้เสนาบดีชี้แจงไปในศุภอักษรถึงเสนาบดีลังกา [6] ดังความที่ปรากฏว่า

ข้อที่ 40 เราได้ส่งชมพูบดีวัดฤมาให้อัครเสนาบดีลังกา เพื่อให้ส่งสอนพราหมณ์ทั้งหลายในเกาะลังกา แล้วขอให้ทูลเรื่องนั้นแก่พระเจ้าอัครมหาราชลังกาทวีปด้วย เมื่อเริ่มจะส่งชมพูบดีวัดฤมา ได้ถวายพระสังฆวรนายกอุดม ให้พิจารณาแล้วเพื่อที่จะได้ถอนวิมติของพราหมณ์ทั้งหลาย ขอให้พระเจ้ากรุงลังกาทรงสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่อง เหมือนอย่างกรุงเทพมหานคร สร้างประดับนารัตน์ล้วนเกิด พระราชกุศลจะได้เจริญยิ่งๆ ในกรุงศรีวิชัยนครบุรี ตลอดแคว้นในลังกาทวีป อีกประการหนึ่ง ทูตานุทูตอำมาตย์ได้เห็นพระพุทธรูปสังฆคัมภีร์ในมณฑปนามโนรมย์ในวัดบรมพุทธรามวิหาร ประดับทองเงินรัตนงามวิจิตร จึงพากันเจรจาเหตุที่ไม่ทราบเรื่องนั้นให้กันฟัง [6]

จากข้อความในศุภอักษรดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งคัมภีร์ชมพูบดีสูตรไปยังลังกาประเทศ และยังทรงแนะนำให้พระเจ้าเกียรติศิริราชสิงหะ กษัตริย์ลังกาในสมัยนั้นทรงสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องเหมือนอย่างของไทยด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ ได้รับความนิยมอย่างยิ่งในสมัยอยุธยาและสืบเรื่อยมา

จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ต่อจากนั้นก็มีการแพร่หลายในทุกภาคของประเทศไทย ฉบับที่เก่าแก่ที่สุดแต่งเป็นภาษาบาลี ระบุศักราช พ.ศ. 2289 เก็บรักษาอยู่ที่หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร นักปราชญ์ในท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาค คงได้อาศัยโครงเรื่องจากภาษาบาลีนี้ นำไปแต่งด้วยอักษรที่ใช้ในแต่ละท้องถิ่น ด้วยการเพิ่มเติมเนื้อเรื่องปลีกย่อย และใช้ภาษาที่คนในท้องถิ่นสามารถเข้าใจได้ พร้อมทั้งสอดแทรกวัฒนธรรม และสภาพสังคมท้องถิ่นในยุคสมัยนั้นๆ ไว้ด้วย

วรรณกรรมลายลักษณ์ เรื่องท้าวชมพู ฉบับท้องถิ่นภาคใต้มีอยู่หลายฉบับ และหลายจังหวัด แต่ฉบับที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาวิเคราะห์นี้เป็นฉบับจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผู้วิจัยได้รับมอบจากนายอำญา ปลอดจินดา ชาวอำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีสภาพสมบูรณ์ ระบุในท้ายเล่มว่าเขียนจบเมื่อวันอาทิตย์ เดือนเจ็ด ขึ้น... (ข้อความขาด) พระพุทธศักราชล่วงแล้วสองพันสามร้อยห้าสิบสามปี... (ข้อความขาด) (พ.ศ. 2353) ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย นั้นหมายความว่า นักปราชญ์ท้องถิ่นภาคใต้นิยมแต่งเรื่องพระยาชมพูด้วยภาษาไทยถิ่นใต้มาก่อน พ.ศ. 2353 ฉะนั้น ภาพที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องชมพูบดีสูตร ไม่ว่าจะป็นด้านวัฒนธรรม คำสอน ค่านิยมของสังคม จึงสะท้อนสังคมในยุคก่อนนั้นด้วยเช่นกัน

คติธรรมคำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมลายลักษณ์ เรื่องท้าวชมพู ซึ่งเห็นได้โดยผ่านตัวละครเอกของเรื่องคือท้าวชมพู ที่ปรากฏชัดเจนนัยอย่าง เช่น เรื่องของความโลภ ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในอกุศลมูล ได้ชี้ชัดว่าเป็นรากเหง้าของอกุศลทั้งหลาย โดยผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่าท้าวชมพูคือตัวอย่างของคนที่ไม่อดทนอยู่ในอำนาจของโลภะแล้วบวกรับการที่ตนเองเป็นผู้มีอำนาจอย่างสิ้นเหลือ จึงคิดครอบครองชมพูทวีปไว้ในอำนาจของตน แต่เพียงผู้เดียว ในที่สุดท้าวชมพูเหิมเกริม

ถึงขนาดแสดงฤทธิ์ต่อสู้กับพระพุทธเจ้า แต่ผู้แต่งก็แสดงให้เห็นว่า มนุษย์นั้นสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มาสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้หากได้เจอกัลยาณมิตร เพราะในที่สุดแล้วท้าวชมพูก็นสามารถลดทิฐิมานะของตนหันมายอมรับนับถือพระพุทธเจ้า และได้อุปสมบทในพระพุทธศาสนา จากเรื่องนี้ ย่อมเป็นการพิสูจน์ให้เห็นว่าไม่ว่ายุคสมัยไหน “ธรรม ย่อมชนะอธรรม” เสมอ

ด้านอิทธิพลที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านจากวรรณกรรมลายลักษณ์ เรื่องท้าวชมพู่ได้สะท้อนให้เห็นความเชื่อต่างๆ ที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจของชาวบ้าน โดยเฉพาะความเชื่อในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ความเชื่อในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อในของวิเศษ ความเชื่อในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ และความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ เป็นต้น

วรรณกรรมลายลักษณ์ไม่ว่าของภาคใดก็ตามล้วนแต่ชี้ให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านอักษรศาสตร์ของคนในอดีตเป็นอย่างดี เพราะวรรณกรรมเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นอารยะของชนชาตินั้นๆ อีกทั้งวรรณกรรมยังเป็นสิ่งบันทึกสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติในยุคสมัยนั้นๆ ไว้อีกด้วย ที่กล่าวนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่า วรรณกรรมคือส่วนสำคัญของสังคมที่ทรงคุณค่าอย่างอนอกอนันต์หากมุ่งศึกษาให้ถึงแก่นสารและนำมาใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง ภาคใต้ของไทยมีวรรณกรรมอยู่เป็นจำนวนมากที่อยู่ในรูปหนังสือบุด ซึ่งเขียนด้วยอักษรวิธียุโรปโบราณ และหาผู้อ่านได้น้อยเต็มที ข้าคนที่พอจะอ่านได้ก็มักจะเป็นคนรุ่นปู่ย่าตายาย ปัจจุบันนี้วรรณกรรมลายลักษณ์ประเภทหนังสือบุดถึงจะมีการศึกษากันอยู่บ้าง แต่ก็ยังมีจำนวนน้อยมากซึ่งหากปล่อยให้ยังคงอยู่เช่นนี้ คุณค่าที่ควรจะได้รับก็จะไม่เกิดขึ้น และที่สำคัญคือ วรรณกรรมลายลักษณ์เหล่านี้เป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาติที่กำลังรอการเสื่อมสูญ หากไม่สนใจศึกษากัน

อย่างจริงจัง [7] ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

วรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพู่ฉบับภาคใต้ ซึ่งเป็นของฉบับจังหวัดสุราษฎร์ธานีนี้ก็เช่นเดียวกันมีคุณค่าทางศาสนาซึ่งเหมาะแก่การศึกษา แต่หากตกไปอยู่ในมือคนผู้มองไม่เห็นคุณค่าที่บันทึกอยู่ข้างใน ก็อาจถูกเปลี่ยนเป็นสินค้าในตลาดของเก่าซึ่งในที่สุดแล้วอาจตกไปอยู่ในมือของชาวต่างชาติก็ได้ ประกอบกับวรรณกรรมเรื่องท้าวชมพู่ฉบับจังหวัดสุราษฎร์ธานียังไม่เคยมีผู้ศึกษามาก่อน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาวรรณกรรมภาคใต้เรื่องท้าวชมพู่เพื่อเป็นการศึกษาค้นคว้า อนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่วรรณกรรมลายลักษณ์ฉบับนี้ให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาการของวรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพู่ฉบับภาคใต้
2. เพื่อวิเคราะห์วรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพู่ฉบับภาคใต้
3. เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพู่ฉบับภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ต้นฉบับหลักที่ใช้ในการศึกษา คือ วรรณกรรมลายลักษณ์บุดชาวเรื่อง “ท้าวชมพู่” เขียนด้วยอักษรไทยแบบโบราณ สำนักไทยถิ่นใต้ หมึกสีดำตัวอักษรมีลักษณะสวยงามซึ่งเรียกว่าตัวอักษรแบบไทยย่อ แต่งเป็นบทร้อยกรองประเภทคำฉันท์ และคำกาพย์ประเภทต่างๆ ต้นฉบับหนังสือบุดชาวนีผู้วิจัยได้รับจากนายอาญา ปลอดภัยจินดา ชาวอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี 1 เล่ม จำนวน 146 หน้า อายุ 208 ปี ในหน้าสุดท้ายระบุ ว่า หนังสือท้าวชมพู่รอดหัวนี้เขียนจบ ณ วันอาทิตย์ เดือนเจ็ด ขึ้น... (ข้อความขาดหาย) พระพุทธศักราชล่วง

แล้วสองพันสามร้อยห้าสิบสามปี¹...(ข้อความขาดหาย) ระบุผู้แต่งชื่อว่า พระมหาสิริมณีสรพรหม...(ข้อความขาดหาย) มีสภาพสมบูรณ์ทั้งด้านเนื้อหาและตัวอักษร ในหน้าสุดท้ายมีขำรุดนิดหน่อยเข้าใจว่าถูกแกะเพื่อเอาภาพแต่กระนั้นก็ยังถือว่ายังอยู่ในสภาพสมบูรณ์และใช้อีก 3 ฉบับ เป็นฉบับสอบทาน ในกรณีที่ฉบับที่ใช้ในการศึกษามีคำศัพท์หรือข้อความไม่สมบูรณ์ คือ

1. ต้นฉบับหนังสือบุดชาเรื่อง “ท้าวชมพู” เขียนด้วยอักษรไทย ภาษาไทยถิ่นใต้ แต่งเป็นบทร้อยกรองประเภทคำกาพย์ ต้นฉบับไม่ค่อยสมบูรณ์ นางสาวรัตนา วงศ์สุวรรณ มอบให้สถาบันทักษิณคดีศึกษา มี 1 เล่ม 86 หน้า อายุ 188 ปี เขียนเมื่อ พ.ศ. 2362 หมายเลขทะเบียน อ.150.112

2. ต้นฉบับหนังสือบุดชาเรื่อง “ท้าวชมพู” เขียนด้วยอักษรไทย ภาษาไทยถิ่นใต้ แต่งเป็นบทร้อยกรองประเภทคำกาพย์ ฉบับวัดประตูหอม ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ต้นฉบับไม่สมบูรณ์ นายอำนาจ รongเลื่อน มอบให้สถาบันทักษิณคดีศึกษา มี 1 เล่ม 26 หน้า ไม่ปรากฏ พ.ศ. ที่เขียน หมายเลขทะเบียน อ.150.111

3. ต้นฉบับสมุดคัดลอกเรื่อง “พระยาชมพู” ของนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา คัดลอกเมื่อ พ.ศ. 2526 หมายเลขทะเบียน อ.450.014

ขอบเขตด้านเอกสาร

เพื่อให้เนื้อหาการวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยใช้พระไตรปิฎกบาลี และภาษาไทยฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 พร้อมทั้งอรรถกถา หนังสือบุดชาเรื่องท้าวชมพูฉบับจังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ.

2353 ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เป็นฉบับหลักในการศึกษาและอีก 3 ฉบับ คือ ฉบับของสถาบันทักษิณคดีศึกษา พ.ศ. 2362 ฉบับวัดประตูหอม จังหวัดพัทลุง และฉบับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา พ.ศ. 2526 เป็นฉบับตรวจทาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมลายลักษณ์ เรื่องท้าวชมพูฉบับสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพูฉบับจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากต้นฉบับหนังสือบุดชา แล้วนำมาปริวรรต โดยปริวรรตเป็นอักษรและอักษรวิธภาษาไทยปัจจุบันทุกตัวอักษร

2. สอบทานความถูกต้องจากฉบับสอบทาน

3. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

4. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพูที่ได้จากการสัมภาษณ์

5. วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องท้าวชมพูด้านวรรณศิลป์ คือ ด้าน เนื้อเรื่อง โครงเรื่อง แก่นเรื่อง การดำเนินเรื่อง ตัวละครที่ปรากฏในเรื่อง ธรรมเนียมนิยมในการแต่ง การใช้สำนวนโวหาร และ วรรณคดี โดยใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์วรรณกรรมเป็นเครื่องมือ การวิเคราะห์หลักธรรมในวรรณกรรมเรื่องท้าวชมพู ตลอดจนถึงค่านิยมและสภาพสังคม

6. เสนอผลงานการวิจัย นำข้อมูลที่วิเคราะห์เสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

นิยามศัพท์เฉพาะ

วรรณกรรมลายลักษณ์ หมายถึง วรรณกรรมประเภทหนังสือบุดชาที่ใช้ในการวิจัย เขียนด้วยตัวอักษรไทยย่อ ซึ่งผู้วิจัยได้รับจาก นายอาญา ปลอดภัยินดา ชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี

¹วันเดือนปีดังกล่าว เกตุทัตศาสตราภิชานล้อม เพ็งแก้ว ได้คำนวณย้อนหลังว่า ตรงกับ วันอาทิตย์ เดือน ๗ ขึ้น ๙ ค่ำ ซึ่งตรงกับวันอาทิตย์ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๕๓ จ.ศ. ๑๑๗๒ ร.ศ. ๒๘.

หนังสือบุด หมายถึง สมุดไทยภาคใต้โบราณ เขียนด้วยลายมือ ทำด้วยเปลือกข่อยหรือเถากริดหนา

เถากริดหนา หมายถึง ไม้เถาชนิดหนึ่งขึ้นในภาคใต้ บางท้องถิ่นเรียก “ปริดหนา”

ท้าวชมพู่ หมายถึง ตัวละครเอกของวรรณกรรมลายลักษณ์ฉบับสุราชฎีธานี ที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์วรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพู่ หมายถึง การวิเคราะห์วรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพู่ในด้านองค์ประกอบของวรรณกรรม คือ เนื้อเรื่อง โครงเรื่อง แก่นเรื่อง การดำเนินเรื่อง ตัวละครที่ปรากฏในเรื่อง ธรรมเนียมนิยมในการแต่ง การใช้สำนวนโวหาร และรสวรรณคดี

การวิเคราะห์หลักกรรม หมายถึง การวิเคราะห์หลักกรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพู่ด้าน อุกุศลมูล ไตรลักษณ์ และหลักโลกุตระธรรม เท่านั้น

ฉบับภาคใต้ หมายถึง วรรณกรรมลายลักษณ์ประเภทหนังสือบุดชาวที่ใช้ในการวิจัย ฉบับจังหวัดสุราชฎีธานี เท่านั้น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพู่ฉบับภาคใต้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ประวัติและพัฒนาการของวรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพู่ฉบับภาคใต้

1.1 ประวัติและพัฒนาการของวรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพู่ ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีที่มาจากพระสุตรเรื่อง “ชมพู่ปติสุดต” หรือ “ชมพู่ปติสูตร” โดยต้นฉบับหนังสือชมพู่ปติสูตรที่พบในประเทศไทยมีพัฒนาการมาจากการนำวัตถุนิทานทางพระพุทธศาสนามาแต่งเป็นอรรถกถาภาษาบาลีขึ้นในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้

จึงไม่ปรากฏแหล่งที่มาของชมพู่ปติสูตรในพระไตรปิฎก และพระสุตรต่างๆ ทั้งในและนอกนิบาต จึงได้จัดให้เป็นหนังสืออยู่ในหมวดสุดตสังคหะ คือ หนังสือสังเคราะห์ให้อยู่ในหมวดพระสุตตันตปิฎก จากคำอธิบายของนิตดา เหล่าสุนทร ทำให้ทราบว่าเรื่องชมพู่ปติสูตรนี้เผยแพร่เข้าสู่ประเทศไทยโดยพระภิกษุชาวทิเบต [8] และจากประเทศไทยก็ได้เผยแพร่เข้าไปยังลังกาทวีป หรือประเทศศรีลังกา ในสมัยของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ประมาณปี พ.ศ. 2298-2299 ชมพู่ปติสูตรนี้คงเป็นที่นิยมในอยุธยาตอนปลาย และได้สืบทอดมาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น หลังจากนั้นก็ได้แพร่หลายไปทั่วทุกภาคของประเทศไทย เนื่องจากต้นฉบับเดิมเป็นภาษาบาลี นักปราชญ์ในท้องถิ่นนั้นๆ จึงปรับเปลี่ยนเขียนใหม่ในรูปของภาษาไทยเพื่อสะดวกต่อการอ่าน เฉพาะฉบับของจังหวัดสุราชฎีธานี เขียนด้วยอักษรไทยแบบโบราณซึ่งเรียกว่า “อักษรแบบไทยย่อ” ซึ่งนิยมเขียนในสมัยอยุธยาตอนปลาย โดยเขียนคำประพันธ์ชนิดต่างๆ มากมาย มี กภาพยยานี กภาพยฉบั้ง และกภาพยสร้างคนางค์ เป็นต้น สลับกับคำประพันธ์ประเภทอื่นๆ ตลอดทั้งเรื่อง วรรณกรรมลายลักษณ์เรื่อง “ชมพู่ปติ” หรือ “ท้าวชมพู่” เป็นเรื่องราวที่ผู้แต่งสมมติให้เป็นพุทธประวัติตอนหนึ่งมาดำเนินเรื่อง คือตอนที่พระพุทธเจ้าทรงเนรมิตพระวรกายเป็นพระธรรมราชาธิราชเพื่อปราบพศท้าวชมพู่ กษัตริย์แห่งเมืองปัญจาให้ละเลิกจากโลกะ โทสะ และโมหะ แล้วหันมายอมรับนับถือ จนกลายเป็นพระสาวกที่บรรลุประอรหันต์ในที่สุด

1.2 เกี่ยวกับผู้แต่งนั้น ถึงแม้ว่าวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ส่วนใหญ่ ไม่นิยมระบุชื่อผู้แต่ง ทำให้มีปัญหาต่อการพิจารณาในเรื่องดังกล่าวอยู่บ้าง อย่างไรก็ตามแล้วแต่ วรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพู่ที่ผู้วิจัยใช้วิจัยนี้ ปรากฏชื่อบุคคลในตอนท้ายเล่มว่า “พระมหาสิริมณีสรรพหม”

ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นผู้แต่งวรรณกรรมเรื่องนี้ แต่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทำให้ทราบว่าการที่จะระบุชัดลงไปว่า “พระมหาสิริมณี สพรหม” คือกวีผู้แต่งวรรณกรรมเรื่องนี้ ยังไม่ถูกต้องนัก ทั้งนี้เพราะคนใดมีธรรมเนียมในการเขียนหนังสือที่ชัดเจน คือจะไม่ระบุชื่อของผู้แต่งไว้ เหตุผลก็เพราะว่าวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้นั้นเขียนขึ้นมาเพื่อมุ่งเป็นวิทยาทานเป็นหลัก หากจะมีการระบุชื่อบ้าง ก็ระบุเฉพาะชื่อผู้สร้างเท่านั้น ชื่อที่ปรากฏในตอนท้ายว่า “พระมหาสิริมณี สพรหม” จึงอาจหมายถึงผู้สร้างวรรณกรรมเรื่องนี้ หรืออาจเป็นผู้เขียน หรือผู้คัดลอกก็ได้ ดังนั้น ชื่อที่ปรากฏในตอนท้ายจึงสามารถสันนิษฐานได้เป็น 2 นัย คือ ประการที่หนึ่ง เป็นผู้แต่งเอง ประการที่สอง เป็นผู้สร้างวรรณกรรมเรื่องนี้ หรืออาจเป็นผู้เขียน หรือผู้คัดลอกก็ได้² เกี่ยวกับสมัยที่แต่งจากการศึกษาลักษณะตัวอักษร หรือระบบอักขรวิธี และความเก่าของถ้อยคำภาษาที่ใช้ในวรรณกรรมลายลักษณ์ เรื่องท้าวชมพู่ที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาในระบุนั้นที่เขียนจบว่า เขียนจบ ณ วันอาทิตย์ เดือนเจ็ด ขึ้น 9 ค่ำ พ.ศ. 2353 (ตรงกับวันที่ 10 มิถุนายน 2353, จ.ศ. 1172, ร.ศ. 28) นับจนถึงปัจจุบันก็มีอายุถึง 208 ปี

2. ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมลายลักษณ์ เรื่องท้าวชมพู่ฉบับภาคใต้

2.1 ในวรรณกรรมเรื่องนี้ สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบด้านวรรณศิลป์ตามทฤษฎีการวิเคราะห์วรรณกรรม [9] ได้ดังนี้ คือ 1) เนื้อเรื่อง 2) โครงเรื่อง 3) แก่นเรื่อง 4) การดำเนินเรื่อง 5) ตัวละครที่ปรากฏในเรื่อง 6) สถานะและบทบาทของตัวละคร 7) ธรรมเนียมนิยมในการแต่ง 8) การใช้สำนวนโวหาร 9) รสวรรณคดีสรุปได้ ดังนี้

1) ด้านเนื้อเรื่อง พบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ เป็นวรรณกรรมที่แต่งขึ้นมาให้เสมือนว่าเป็นพุทธประวัติตอนหนึ่ง ว่าด้วยการต่อสู้กันระหว่างพระพุทธเจ้า (ฝ่ายธรรมะ) หรือในอีกสถานะหนึ่งคือพระธรรมราชาธิราช กับท้าวชมพู่กษัตริย์แห่งเมืองปัญจา (ฝ่ายอธรรม) ซึ่งในที่สุดท้าวชมพู่เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ และสละราชสมบัติ ออกบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาและได้เป็นพระอรหันต์องค์หนึ่ง 2) ด้านโครงเรื่องพบว่า ผู้แต่งได้วางโครงเรื่องเรียงเรียงไปตามเวลาที่เกิด และเป็นเหตุเป็นผลสอดรับกัน โดยเริ่มด้วยการกล่าวถึงปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดจากเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดจากตัวละครเอกและตัวละครอื่นๆ 3) ด้านแก่นเรื่องพบว่า แก่นเรื่องใหญ่คือการนำเสนอแนวคิดเรื่อง “ธรรมะย่อมชนะอธรรม” ซึ่งถือเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นแก่นเรื่องใหญ่ที่ผูกโยงเหตุการณ์ทั้งหมดในเรื่องเอาไว้ ส่วนแก่นเรื่องรองนั้น ผู้แต่งต้องการเสนอแนวคิดเรื่อง “บุพเพกตปุญญตา” คือการได้สร้างสมบุญไว้ในปางก่อน ผู้แต่งได้นำเสนอว่า บุญกุศลที่ผู้ใดผู้หนึ่งได้ทำไว้ในชาติปางก่อนนั้น ย่อมส่งผลให้ผู้นั้นได้รับความสุขความเจริญในชาติปัจจุบัน 4) ด้านการดำเนินเรื่องพบว่า ผู้แต่งใช้วิธีการดำเนินเรื่องด้วยการเล่าเรื่องตามลำดับแบบเข็มนาฬิกาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้ผู้อ่านสามารถติดตามเหตุการณ์ในเรื่องได้โดยง่ายไม่สับสน โดยผู้แต่งกำหนดให้ท้าวชมพู่ตัวละครเอกของเรื่องดำเนินเรื่องไปตั้งแต่เริ่มต้นจนจบเรื่อง 5) ด้านตัวละครที่ปรากฏในเรื่อง พบว่า ผู้แต่งกำหนดให้มีตัวละครเอก 2 ฝ่าย คือ พระพุทธเจ้าเป็นตัวละครเอกฝ่ายธรรมะ และท้าวชมพู่เป็นตัวละครเอกฝ่ายอธรรม และมีตัวละครประกอบอีก เช่น พระนางพิมพร มเหสีของท้าวชมพู่

² ศาสตราจารย์ ชวน เพชรแก้ว, (17 กุมภาพันธ์ 2561), มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์.

พระเจ้าพิมพิสาร ท้าวสักกะ และมาฆสามเณร เป็นต้น 6) ด้านสถานะและบทบาทของตัวละคร พบว่า ผู้แต่งกำหนดให้ท้าวชมพูเป็นตัวละครเอก ฝ่ายธรรม มีสถานะเป็นกษัตริย์ครองราชสมบัติในเมืองปัญจาตจากพระบิดา มีบทบาทในการแสดงออกถึงอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ และกำหนดให้พระพุทธเจ้าเป็นตัวละครเอก ฝ่ายธรรม มีสถานะเป็นพระธรรมราชา กษัตริย์ครองเมืองเนรมิต มีบทบาทในฐานะผู้ปราบพยศของท้าวชมพู และมีบทบาทในการกำหนดให้ท้าวชมพูได้บรรลุธรรม นอกจากนี้ยังกำหนดสถานะและบทบาทของตัวละครอื่นอีกต่าง ๆ กันไป 7) ด้านธรรมเนียมนิยมในการแต่งพบว่า ผู้แต่งยังคงยึดขนบนิยมในการแต่งวรรณกรรมอย่างเคร่งครัด เริ่มต้นด้วยการเปิดเรื่อง คือมีบทประณามพจน์หรือบทไหว้ครุ การบรรยายแบบพรรณนาความเข้าแบบ และจบลงด้วยการปิดเรื่อง คือการกล่าวสรุปเรื่องในตอนจบ การแสดงเจตนาของของผู้แต่ง การระบุวันเดือนปีที่เขียนจบ และการระบุชื่อผู้แต่ง 8) ด้านการใช้สำนวนโวหาร พบว่า ผู้แต่งใช้สำนวนโวหารที่ไพเราะกระชับชัดเจน ทำให้เกิดมโนภาพถ่ายทอดความรู้สึกจากผู้แต่งไปสู่ผู้อ่านได้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถจำแนกสำนวนโวหารที่ปรากฏได้คือ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร และโวหารภาพพจน์

2.2 ด้านวรรณคดี

ในวรรณกรรมเรื่องนี้ ปรากฏรสวรรณคดีที่ผู้แต่งนำมาใช้เพื่อให้เกิดสุนทรีย์ทางอารมณ์ 8 รส เท่านั้น คือ วีรรส อัปภูตรส รุทรส กรุณารส ภูยานกรส วิภังกรส หัสสรส และสันตรส [10] ดังนี้

1) วีรรส ผู้แต่งใช้วีรสนี้ในการบรรยายการต่อสู้กันระหว่างตัวละครเอกฝ่ายธรรมคือท้าวชมพู กับตัวละครตัวอื่นๆ การต่อสู้แม้จะเป็นการแสดงความกล้าหาญของท้าวชมพู แต่ก็ก็เป็นความกล้าหาญที่มีพื้นฐานมาจากอกุศลมูล คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง

2) อัปภูตรส ผู้แต่งใช้รสนี้ในการแสดงความน่าพิศวงของบุญบารมีและเดชานุภาพของพระพุทธเจ้าเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความอัศจรรย์ใจในคุณสมบัติพิเศษนี้ เช่นในตอนพระพุทธเจ้าเนรมิตพระวรกายเป็นพระธรรมราชา กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ ผู้แต่งได้แสดงรูปลักษณะของพระธรรมราชาว่าถึงพร้อมด้วยมหาบุริสลักษณะและทรงเครื่องทรงอย่างพระเจ้าจักรพรรดิ เป็นการปลุกศรัทธาในเมืองต้น แต่ลักษณะด้านรูปร่างนี้ย่อมมีความเปลี่ยนแปลง จึงเป็นการเชื่อมโยงไปถึงกฎไตรลักษณ์ และโลกุตระธรรมในที่สุด 3) รุทรส ผู้แต่งใช้รสนี้ผ่านตัวละครเอกฝ่ายธรรมคือท้าวชมพูเท่านั้น ซึ่งผู้แต่งต้องการสื่อให้ผู้อ่านทราบถึงจริตนิสัยของท้าวชมพูว่าเป็นคนประเภทโทสจริต ดังเช่นตอนที่ท้าวชมพูแสดงความโกรธต่อพระเจ้าพิมพิสารที่ไม่ยอมสวามิภักดิ์ต่อตนเอง และยังบุกไปทำลายยอดปราสาทของพระเจ้าพิมพิสาร ดังนั้น รุทรสนี้ จึงมีพื้นฐานมาจากอกุศลมูลข้อโทสะ 4) สันตรส ผู้แต่งใช้รสนี้ แสดงถึงความสงบสุขในตอนท้ายของเรื่อง ดังตอนที่ท้าวชมพูได้สดับพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าจนคลายพยศได้ และได้เห็นสังฆธรรมคือกฐนพระไตรลักษณ์ และสามารถละโลภะ โทสะ โมหะลงได้ จนกระทั่งออกบวชและได้บรรลุธรรมในที่สุด ดังนั้น สันตรสนี้ จึงสื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันระหว่างไตรลักษณ์และโลกุตระธรรม 5) ภูยานกรส ผู้แต่งใช้รสนี้ผ่านเหตุการณ์ในตอนท้ายที่ท้าวชมพูสั่งสุวรรณศรไปร้อยพระกรรณพระเจ้าพิมพิสาร ณ เมืองราชคฤห์ จนสร้างความหวาดกลัวแก่พระเจ้าพิมพิสาร และสร้างความแตกตื่นแก่ชาวเมือง การกระทำดังกล่าวจึงมีพื้นฐานมาจากโทสะ 6) กรุณารส ผู้แต่งใช้รสนี้แสดงเหตุการณ์ตอนที่นางพิมพรมีความเศร้าโศกเพราะต้องพลัดพรากจากท้าวชมพูผู้สวามี ซึ่งได้อุปสมบทที่วิหารเวฬุวัน นางพร้อมด้วยบริวารพากันเดินทางมาเฝ้า

พระเถระชัมพู ณ เวฬุวันวิหาร แต่เมื่อนางมาถึงแล้ว พระเถระชัมพูได้เนรมิตภิกษุจำนวนหนึ่งพันองค์ให้เหมือนตนเอง จนนางไม่สามารถแยกแยะได้ว่ารูปใดคือพระเถระชัมพู นางร้องไห้เสียใจ และกลับมาขอความช่วยเหลือจากพระพุทธรเจ้าสภาของนางในขณะนั้นจึงชวนให้นางสาธยายเป็นอย่างไร 7) วิภจจรัส ผู้แต่งไซรัสนี้แสดงเหตุการณ์ในตอนพระพุทธรเจ้าตรัสเล่าถึงอดีตชาติของท้าวชัมพู เมื่อครั้งที่เกิดเป็นชายชานาเข็ญใจได้เห็นชากศพเนลอลยมาตามน้ำ และได้เกิดความสุขสดชื่นใจ วิภจจรัสในตอนนั้นจึงเชื่อมโยงไปถึงหลักไตรลักษณ์ และโลกุตตรธรรมในที่สุด 8) หัสสรส รสนี้ปรากฏในตอนท้าวชัมพูเดินทางเข้าไปในเมืองเนรมิตของพระธรรมราชา ผู้แต่งพรรณนาให้เห็นอาการตกตะลึงในความวิจิตรตระการตาของพื้น ที่ประดับมณีต่างๆ ส่งแสงเป็นประกายลงตา จนท้าวชัมพูต้องแสดงกริยาน่าขบขันออกมา

3. การวิเคราะห์หลักธรรมในวรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชัมพู

หลักธรรมในวรรณกรรมเรื่องนี้ คือหลักอกุศลมูล ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง หลักไตรลักษณ์ ได้แก่ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความเป็นอนัตตา และหลักโลกุตตรธรรม คือหลักธรรมที่ส่งผลให้ท้าวชัมพูอยู่เหนือการปรุงแต่งของสิ่งทั้งปวง ธรรมะเหล่านี้ผู้แต่งได้นำเสนอผ่านทางพฤติกรรมของท้าวชัมพู ดังนี้

การวิเคราะห์หลักธรรม พบว่าในวรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชัมพู ผู้แต่งได้นำหลักธรรมเสนอผ่านทางตัวละครเอกของเรื่องคือ หลักธรรมเกี่ยวกับอกุศลมูล [11] บรรยายผ่านทางพฤติกรรมการแสดงออกในเรื่องของความโลภ ความโกรธ และความหลงของท้าวชัมพูซึ่งเป็นผู้มากไปด้วยความโลภ ความโกรธและความหลง ถึงแม้ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้จะไม่ได้อธิบายโดยตรงว่าโลภะ โทสะ และโมหะมีลักษณะเป็นอย่างไร แต่จากการที่ได้อ่านวรรณกรรมเรื่องนี้จบลงแล้ว

ก็สามารถเข้าใจ หรือตีความได้ว่าลักษณะของโลภะ โทสะ โมหะเป็นอย่างไร และเมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่ว่าจะแก่ใครก็ตามแล้วแต่จะส่งผลเสียอย่างไร ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าภาวนาธรรมะออกแสดงโดยสะท้อนผ่านทางพฤติกรรมของตัวละครในวรรณกรรมจึงเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหนึ่งในการถ่ายทอดธรรมะของบรรพบุรุษ เพราะหากเป็นการสอนธรรมะโดยตรงก็เป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย ในที่สุดแล้วผู้แต่งต้องการสื่อให้ผู้อ่านได้ประจักษ์ว่าท้าวชัมพูก็คือตัวแทนอกุศลมูลคือโลภ โกรธ หลง ซึ่งในความเป็นจริงแล้วท้าวชัมพูมิได้มีตัวตนจริงๆ อยู่ในวรรณกรรม แต่ท้าวชัมพูจริงๆ คืออกุศลมูลที่แฝงตัวอยู่ในใจของผู้คนต่างหาก คือสิ่งที่ต้องทำลายล้างให้หมดไป อีกประการหนึ่ง วรรณกรรมเรื่องนี้นอกจากจะทำหน้าที่ในการประโลมโลก คือให้ความบันเทิงใจแก่ผู้อ่านแล้ว ที่สำคัญยังทำหน้าที่ในการถ่ายทอดธรรมะสู่ผู้อ่านอันเป็นการประโลมใจให้เข้มขึ้นอีกด้วย

อนึ่ง จากพฤติกรรมของท้าวชัมพูในเบื้องต้นซึ่งมากไปด้วย ความโลภ ความโกรธและความหลงนั้นผู้แต่งยังสื่อให้เห็นว่าพฤติกรรมของคนนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในที่สุดแล้วท้าวชัมพูก็สามารถทำลายอกุศลมูลทั้ง 3 นี้ลงได้อย่างสิ้นเชิง การทำลายอกุศลมูลลงได้นี้ยังสอดคล้องกับกฎไตรลักษณ์ [12] ว่า พฤติกรรมของคนนั้นไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมด้านความโลภ ความโกรธหรือความหลงนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ดังเช่นที่ท้าวชัมพูสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนได้ นอกจากนั้นหลักธรรมอันเกี่ยวกับไตรลักษณ์ถือว่าเป็นหลักธรรมในระดับสูงที่เน้นเฉพาะผู้ที่มิกิเลสเบาบาง เมื่อได้รับฟังแล้วก็สามารถเข้าใจกฎอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และสืบเนื่องมาจากไตรลักษณ์นี้เอง ท้าวชัมพูจึงเกิดความเบื่อหน่ายในวิภวภูตสังสาร และน้อมใจไปสู่ การปฏิบัติเพื่อการขัดเกลากิเลสซึ่งเป็นเหตุให้ตนเองพ้นจากทุกข์ได้ตลอดกาล เรียกว่าเข้าถึงพระนิพพาน นั่นคือได้บรรลุโลกุตตรธรรมอย่างแท้จริง

นอกจากหลักธรรมดังกล่าวแล้วข้างต้น ยังพบอีกว่า ในวรรณกรรมเรื่องนี้ ผู้แต่งได้สอดแทรก คติความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น คติความเชื่อเกี่ยวกับนรกสวรรค์ คติความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกรรม เป็นต้น ผู้แต่งแทรกคติความเชื่อเหล่านี้โดยผ่านทางพฤติกรรมของตัวละคร นอกจากนั้นยังมีคติความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับพระอินทร์ เทวดา ท้าวจตุโลกบาล ตลอดจนสัตว์ป่าหิมพานต์ ต่างๆ คติความเชื่อเหล่านี้เป็นสิ่งที่เหนือธรรมชาติ และก็มีอิทธิพลต่อระบบความเชื่อของคนไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ผู้แต่งก็พยายามให้เห็นว่า สิ่งเหล่านี้มีหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกให้ ในเวลาที่คนดีต้องการที่จะทำความดี ดังเช่นที่พระพุทธเจ้าทรงประสงค์จะโปรดท้าวชมพู สิ่งเหล่านี้ก็จะมาคอยแสดงบทบาทให้การช่วยเหลือ พระพุทธเจ้าให้ได้ทำการนั้นสำเร็จ นอกจากนั้น ในวรรณกรรมเรื่องนี้ ยังสะท้อนให้เห็นค่านิยม ในด้านต่างๆ คือค่านิยมด้านการให้ความสำคัญ ต่อการเคารพกราบไหว้ผู้ใหญ่ ค่านิยมในเรื่อง ความงามของสตรี ค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์ ของสตรี ค่านิยมในเรื่องเกียรติและศักดิ์ศรี ค่านิยม ในการใช้เครื่องหอม และค่านิยมในการกินหมาก เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาด้านประวัติและพัฒนาการ ของวรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพูฉบับ ภาคใต้ พบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้มีที่มาจากพระสูตร เรื่อง “ชมพูปติสูตร” หรือ “ชมพูปติสูตร” โดย ชมพูปติสูตรนี้ต้นฉบับเป็นภาษาบาลีซึ่งมี พัฒนาการมาจากพระสูตรในพระพุทธศาสนา มหายาน ซึ่งสอดคล้องกับมติของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ [5] ที่ทรงให้ไว้ว่า ชมพูปติสูตรที่พบในประเทศไทย น่าจะมีพัฒนาการมาจากการนำ วัตถุนิทานทางลัทธิมหายาน มาแต่งเป็น อรรถกถาภาษาบาลีขึ้นในประเทศไทย

และสอดคล้องกับที่นิยะดา เหล่าสุนทร [8] ที่ได้กล่าวไว้ว่า คนไทยรู้จักคัมภีร์ชมพูปติ และพระพุทธรูปทรงเครื่องเป็นอย่างดี แต่ความรู้ เกี่ยวกับพระสูตรหรือคัมภีร์นี้อยู่ในขอบเขตจำกัด รู้แต่เพียงว่าเป็นพระสูตรทางมหายานเท่านั้น ชมพูปติสูตรนี้เป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยม กันอย่างแพร่หลายมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย จนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดังที่ศานติ ภักดีคำ [13] ได้กล่าวไว้ว่า พระสูตรเรื่องนี้เป็นที่ นิยมกันมากในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ นับเป็นตัวอย่างสำคัญของวรรณกรรมบาลี ที่แต่งในประเทศไทยที่สำคัญเรื่องหนึ่ง ที่นิยมกัน แพร่หลายมาก

2. ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมลายลักษณ์ เรื่องท้าวชมพูฉบับภาคใต้ พบว่า วรรณกรรม ลายลักษณ์เรื่องนี้ แต่งด้วยคำประเภทต่างๆ เช่น กาพย์ยานี กาพย์ฉมัง และกาพย์สุรางคนางค์ เป็นต้น สาเหตุที่กวีนิยมแต่งด้วยกาพย์ 3 ประเภทนี้ ก็เพราะมีท่วงทำนองจังหวะซึ่งง่าย ต่อการสวดหรืออ่านเป็นทำนอง และคนได้นิยมนำมา อ่านหรือสวดบริเวณด้านหน้าพระพุทธรูปในวิหาร ราย เรียกว่าพิธีสวดด้าน อันเป็นพิธีที่คล้ายคลึงกัน กับการสวดโ้เอ้ววิหารรายในภาคกลาง อาจเป็นไปได้ ว่าการสวดโ้เอ้ววิหารรายของภาคกลาง กับพิธีสวด ด้านในภาคใต้ ได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งกันและกัน ดังที่ ธีรธา คำชู [14] ได้กล่าวว่า สาเหตุที่นิทานคำกาพย์นิยมประพันธ์ สวด อ่าน และฟังกันในหมู่ประชาชนภาคกลางและภาคใต้ ของไทยนั้น อาจเป็นเพราะทั้งสองภูมิภาคนี้มีความ สัมพันธ์กันทางการเมืองการปกครอง รวมทั้งมีการ แลกเปลี่ยนเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมกันอย่างใกล้ชิด มาช้านาน ส่งผลให้มีวัฒนธรรมทางวรรณกรรมที่ คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ นิยมใช้ตัวอักษรภาษาไทย และอักษรขอมไทยในการบันทึกเรื่องราว นิยมคำประพันธ์ประเภทกาพย์ และมีพิธีสวดอ่าน นิทานคำกาพย์ที่คล้ายคลึงกัน ในขณะเดียวกัน ก็สอดแทรกคติธรรมคำสอนอุทาหรณ์ต่างๆ ให้ผู้อ่านได้ฟัง ได้ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต

รวมทั้งสังขธรรมของโลกได้อีกด้วย จนกระทั่งเกิดเป็นความนิยมในการสร้างนิทานคำกาพย์ บันทึกในสมุดไทย หรือหนังสือบุดเพื่อถวายเป็นกันมาก เพราะเชื่อว่าทำให้เกิดอานิสงส์ผลบุญมาก ซึ่งสอดคล้องกับที่ดวงมน จิตรจันทน์ [15] ได้กล่าววว่า วรรณกรรมลายลักษณ์ แม้สร้างขึ้นในรูปของตัวเขียน แต่ก็มีไว้เพื่อเสพด้วยการอ่าน เป็นท่วงทำนองที่เรียกว่า ขับและสวด ด้วยเหตุนี้ ลักษณะสำคัญขององค์ประกอบด้านเสียงจึงคงอยู่ เป็นสิ่งแสดงเค้าเงื่อนของการสืบต่อจากมุขปาฐะ แต่การแต่งเป็นลายลักษณ์ ได้เปิดโอกาสให้มีกิจกรรมอย่างหนึ่งซึ่งไม่มีในมุขปาฐะคือการ “เกลากลอน” ความยืดยางของวรรณคดีลายลักษณ์ ที่ตกทอดข้ามเวลา น่าจะเป็นแรงบันดาลใจให้มีศรัทธาในการสร้างงาน โดยเฉพาะเมื่อโยงเรื่องกับเนื้อหาทางศาสนาได้บ้าง ก็มักถือว่าเป็นบุญกิริยาอย่างหนึ่ง ซึ่งจะบันดาลให้ผู้สร้างได้รับผลบุญ เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า การเกลากลอนในวรรณคดีลายลักษณ์ เป็นการสร้างสรรค์ทางวรรณศิลป์จึงเป็นการสร้างกุศล ซึ่งอาจเทียบเท่าได้กับการบำเพ็ญบุญบารมี และทานบารมี ซึ่งมีอานิสงส์ได้เผด็จกิเลสได้

3. ผลการวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมลายลักษณ์ เรื่องท้าวชมพูนุชบัพภาคใต้ พบว่า ผู้แต่งได้นำหลักธรรมอภุศลมูล หลักไตรลักษณ์ และหลักโลกุตระธรรมเป็นต้น เสนอผ่านทางพฤติกรรมของตัวละครต่างๆ ซึ่งผู้อ่านได้มีโอกาสได้เรียนรู้และเข้าใจหลักธรรมผ่านทางพฤติกรรมของตัวละคร กล่าวได้ว่าเป็นศิลปะในการถ่ายทอดธรรมะของกวี แทนที่จะเป็นการอธิบายหลักธรรมโดยตรง ซึ่งบางครั้งอาจเป็น เรื่องที่เข้าใจยาก อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ากวีจะใช้วิธีการสื่อธรรมะผ่านตัวละคร แต่ธรรมะที่กวีนำเสนอในวรรณกรรมเรื่องนี้ ก็ยังถือได้ว่าไม่ได้อยู่นอกกรอบพระไตรปิฎกแต่อย่างใด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิสิทธิ กอบบุญ [16] ว่า วรรณกรรมไทยพระพุทธศาสนาทุกประเภทต้องอาศัยคัมภีร์

คือพระไตรปิฎกและอรรถกถา รวมทั้งคัมภีร์ในสมัยหลังคือ ฎีกา ออนุฎีกา และปกรณ์วิเสส ในการสร้างสรรค์วรรณกรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงคือการนำหลักคำสอน เนื้อเรื่อง เหตุการณ์ ตลอดจนข้อความจากคัมภีร์หลักมาใช้ ในการแต่ง ซึ่งสามารถตรวจสอบเชื่อมโยงไปถึงพระไตรปิฎกและอรรถกถาได้ อีกทั้งในตัวบทยังมีการอ้างอิงกล่าวถึงชื่อคัมภีร์ที่นำมาใช้ในการแต่งด้วย ในทางอ้อมคือการรับอิทธิพลในทางเนื้อหาและหลักคำสอนจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา ในชั้นหลัง แต่ก็ยังสามารถตรวจสอบเชื่อมโยงไปถึงพระไตรปิฎกและอรรถกถาได้ นอกจากนี้ยังมีวรรณกรรมไทยพระพุทธศาสนาที่มีการปรับเนื้อหาของเรื่องบ้างเพื่อให้เข้ากันได้กับสังคมไทย แต่หลักคำสอนไม่เปลี่ยนไปจากหลักพุทธธรรมแต่อย่างใด นอกจากกวีได้นำหลักธรรมเสนอผ่านทางพฤติกรรมของตัวละครแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่วรรณกรรมเรื่องนี้สะท้อนให้เห็น คือคติความเชื่อ ค่านิยม และสภาพสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐา คุ่มแคว้น [17] ที่พบว่า ในวรรณกรรมเรื่องนี้ มีการสอดแทรกภาษาถิ่นได้ และยังปรากฏความเชื่อ และค่านิยม ตลอดจนสภาพสังคมท้องถิ่นภาคใต้ไว้ด้วย วรรณกรรมเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าการแสดงความเคารพด้วยการกราบไหว้ต่อผู้ใหญ่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ผู้ไม่ให้ความสำคัญต่อการแสดงความเคารพ ย่อมถูกตำหนิว่าเป็นผู้ไร้การศึกษา แม้ปัจจุบันนี้สังคมไทยก็ให้ความสำคัญต่อการแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ นอกจากนั้นก็ยังมีความเชื่อในเรื่องความงามของสตรี ค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์ของสตรี เป็นต้น ด้านสภาพสังคม วรรณกรรมเรื่องนี้ได้กล่าวถึงสภาพสังคมด้านการจัดการปกครอง โดยกล่าวถึงการปกครองในแบบหัวเมือง การปกครองแบบประเทศราช ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงรูปแบบการจัดการปกครองของไทยสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น นอกจากนั้นผู้แต่งได้กล่าวถึงการประกอบการค้าทั้งทางเรือและทางบก ซึ่งล้วนแต่สะท้อนภาพ

เศรษฐกิจของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเช่นกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสีบพงศ์ ธรรมชาติ [18] ซึ่งพบว่า วัฒนธรรมด้านความเชื่อ ค่านิยม จริยธรรม สิ่งของเครื่องใช้ อาหารการกิน และการแต่งกายของชาวไทยภาคใต้ในวรรณกรรมที่มีอยู่หลากหลาย ล้วนแต่เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญงอกงามและภูมิปัญญาของชาวไทยภาคใต้ในอดีตได้ทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้ ได้สืบเนื่องต่อมาจนถึงสมัยปัจจุบัน บางอย่างมีการปรับเปลี่ยนไปตามสมัยนิยม เปลี่ยนไปมากบ้างน้อยบ้าง บางอย่างก็ไม่มีที่นิยม จึงมีเพียงร่องรอยให้เห็นบ้างเท่านั้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ในแง่ของการอนุรักษ์ หรือการเก็บรักษา ตัววรรณกรรมไม่ควรมองเฉพาะเพียงการจัดเก็บ ตัววรรณกรรมไว้ในตู้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ควรดำเนินควบคู่กันไป ในลักษณะที่ต้องมีการเก็บรักษาต้นฉบับ และมีการสืบทอดตัวงาน เหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไปในสังคมที่สามารถสื่อสารกับคนในยุคปัจจุบันได้ เนื่องจากว่ายุคนี้เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลง การอนุรักษ์นั้นจึงควรดำเนินควบคู่กันไปสองแนวทาง แนวทางหนึ่งคือการเก็บของเดิมเอาไว้ให้ดีที่สุดที่จะจัดเก็บได้ และแนวทางที่สอง ก็คือการนำสิ่งที่มีคุณค่าของวรรณกรรมลายลักษณ์เหล่านั้น มาสืบทอดโดยการนำมาปริวรรต การนำมาเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้กันในสังคมปัจจุบัน หรือการปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอ เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย นี่เป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นเพราะว่าถ้าอนุรักษ์เฉพาะตัวคัมภีร์เพียงอย่างเดียว ก็จะได้เพียงแค่การจัดเก็บตัวคัมภีร์เท่านั้น ถึงแม้จะนำลงเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ แต่เมื่อไม่มีใครสามารถอ่านได้ ก็ไม่เกิดประโยชน์ แต่ถ้าสามารถปริวรรตให้เป็นภาษาปัจจุบัน ที่คนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงได้ ก็จะเป็นประโยชน์ในแง่ของการสืบทอดตัวคัมภีร์นั้นเอาไว้ และจัดเป็นการอนุรักษ์ที่ดีที่สุด และนับเป็นการกระตุ้นให้ผู้คนในยุคปัจจุบัน

ได้มองเห็นคุณค่าของวรรณกรรมเหล่านี้ด้วย

ประเด็นที่จะช่วยให้คนในยุคปัจจุบันสนใจศึกษาวรรณกรรมลายลักษณ์ภาคใต้ประเภทหนังสือбуд นั้น ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ข้อคิดเห็นว่า เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ค่อนข้างยาก ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมลายลักษณ์ของภาคใต้ประเภทหนังสือбуд เป็นวรรณกรรมที่จารึกด้วยอักษรแบบโบราณ ผู้มีความสนใจส่วนมากจะเป็นผู้ศึกษาคำอ่านจารึกโบราณโดยตรง หรือผู้ที่มีความสนใจเป็นการเฉพาะ จึงนับอุปสรรคต่อการศึกษาคงคนในยุคปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง แต่ก็เชื่อว่า จะหมดหนทางที่คนในยุคปัจจุบันจะสนใจศึกษาเสียทีเดียว ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านได้ให้ความเห็นว่าควรนำวรรณกรรมเหล่านั้นมาปรับให้อ่านง่ายขึ้น สามารถสื่อสารกับคนในยุคปัจจุบันได้ง่ายขึ้น และให้เหมาะกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในปัจจุบันก็จะช่วยให้คนในยุคปัจจุบันหันมาสนใจได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมลายลักษณ์ เรื่องทำวชมพูกับฉบับของภาคต่างๆ ของประเทศไทย
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมลายลักษณ์ เรื่องทำวชมพูกับวรรณกรรมพื้นบ้าน เรื่องอื่นๆ เช่น เรื่องสังข์ศิลป์ชัย เป็นต้น
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมลายลักษณ์ เรื่องทำวชมพูกับฉบับของประเทศต่างๆ เช่น ลาว พม่า เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรมีการสำรวจวัดที่มีวรรณกรรมท้องถิ่น เหล่านี้ เพื่อจัดเก็บให้เป็นระบบ ป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่วรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านี้
2. ควรมีการรวมกลุ่มปราชญ์ท้องถิ่นที่มีรู้ทางด้านวรรณกรรมท้องถิ่น เพื่อปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านี้เป็นรูปแบบการเขียนในปัจจุบัน
3. ควรมีการจัดทำพิพิธภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน เพื่อจัดเก็บวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่นให้เป็นสมบัติของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- [1] ประทีป ชุมพล. (2558). *พื้นฐานวรรณกรรมสี่ภาค*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- [2] ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2559). *วรรณกรรมและภาษาถิ่นใต้*. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- [3] ฉันทัส ทองช่วย. (2536). *ภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้*. กรุงเทพฯ: โอ เอส พรี้น ตั้ง เฮ้าส์.
- [4] ดิเรก พรตตะเสน. (2527). *พระยาขมพู*. นครศรีธรรมราช: วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช.
- [5] ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2464). *เรื่องทำวามหาขมพู ซึ่งถือกันว่าเป็นต้นตำนานพระรูปทรงเครื่อง*. (2464). พิมพ์ครั้งที่ 2. หลวงภักดีลักษณะวิจารณ์พิมพ์ในการกุศล เมื่อปีระกา พ.ศ. 2464. พระนคร: ไสภณพิพรรฒนาการ.
- [6] ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2505). *เรื่องประดิษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีป*. พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนากรมการศาสนา.
- [7] ชวน เพชรแก้ว. (2554, ตุลาคม-ธันวาคม). *วรรณกรรมทักษิณ: หลักฐานสำคัญของภาคใต้ที่ท้าทาย การศึกษา*. *The Journal of the Royal Institute of Thailand*. 36(4): 569.
- [8] นียดา เหล่าสุนทร. (2522). *พินิจวรรณการ รวบรวมความวิจัยด้านวรรณคดี*. กรุงเทพฯ: แม่คำผาง.
- [9] กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2538). *วรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- [10] ชวน เพชรแก้ว. (2524). *การศึกษาวรรคดีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- [11] มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (เล่มที่ 20)*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- [12] มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (เล่มที่ 23)*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- [13] ศานติ ภักดีคำ. (2009). *Jambupati-suttr A synoptic Romanized edition*. Bangkok: Typeset Dvipantara Unlimited.
- [14] ณิชฐา คำชู. (2553). *วิเคราะห์การสร้างสรรคณ์ิทานคำกาพย์*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [15] ดวงมน จิตรจันทน์. (2540). *คุณค่าและลักษณะเด่นของวรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [16] พิสิทธิ์ กอบบุญ. (2547). *แนวคิดและบทบาทของวรรณกรรมไทยพระพุทธศาสนาในสังคมไทย*. สาขาภาษาและวรรณคดีตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- [17] ณิชฐา คุ่มแก้ว. (2552). *การศึกษาวเคราะห์วรรณกรรมภาคใต้เรื่องพระยาขมพู*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [18] สืบพงศ์ ธรรมชาติ. (2534). *รายงานการวิจัย เรื่อง วิเคราะห์วัฒนธรรมจากวรรณกรรมภาคใต้ประเภทชาดก*. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.